

11.28x31.37	1	עמוד 23	כותרת - גלובס	04/2015	47406869-4
המרכז האקדמי למשפט ועסקי - 26330					

נפילתה של התעשייה היצרנית

/ עמירם גיל

מדינה של עסקי-אוויר

השווקים באירופה. כדי להתמודד עם זרמי העומק האלה, המסכנים את הציבור יותר מאשר עמלה כזו או אחרת בבנקים, על השר המיועד כחלון יהיה להוביל תוכנית לאומית לשיקום התעשייה הישראלית ולהחזרת המגזר הפיננסי לממדיו הטבעיים. לצורך כך, יהיה על שר האוצר להגדיל משמעותית את ההשקעות בתעשייה, העומדות כיום על כ-17% בממוצע מהתוצר הלאומי לעומת 22% ב-OECD. בנוסף, תידרש גם הגדלה דרמטית של התמיכה ביצואנים - תחום שבו מצויה ישראל בתחתית המדינות המפותחות. בשנה שעברה גיבש צוות בראשות מנכ"לית האוצר היוצאת, יעל אנדרון, חבילת סיוע ליצואנים, שכללה ערבויות לסחר חוץ בהיקף הדומה לממוצע ב-OECD וזה הכיוון שבו צריך כחלון לצעוד.

שר האוצר המיועד, משה כחלון, התחייב במערכת הבחירות להוביל שורה של רפורמות בשוק ההון. הבטחתו המרכזית הייתה להגביר את התחרות בענף הבנקאות כדי להויל את העמלות והריביות שמשלמים משקי-הבית ולהגדיל את זמינות האשראי לעסקים הקטנים והבינוניים. זה אמנם נשמע טוב, אבל יוקר המחיה הפיננסי שנגרדו יצא כחלון הוא רק סימפטום של הבעיה האמיתית: התחזקות הדרמטית של ענף הפיננסים על-חשבון התעשייה היצרנית בישראל.

המומחה לאסטרטגיה, ד"ר זאב רותם, כינה את התופעה הזו "מעבר ממדינה יצרנית למדינה של פרנסות אוויר". בסדרת מאמרים ב"גלובס" תיאר רותם כיצד הצמיחה והפריזון צנחו בעשורים האחרונים כתוצאה מהתרחבות ענפי הפיננסים על-חשבון התעשייה הריאלית - זו המייצרת מוצרים, סחורות, מקומות עבודה וצמיחה כלכלית. עד לפני כ-20 שנה הייתה זו התעשייה שהובילה את הצמיחה בישראל, אך מאז תחילת שנות ה-90 צנח חלקה בתמ"ג מ-21% ל-13% בלבד. במקביל, חלקו של המגזר הפיננסי - ואיתו ענפי הנדל"ן והשירותים - עלה מ-16% ל-25% מהתמ"ג.

ד"ר רותם עמד על כך, שמגמה דומה התרחשה בכל העולם המערבי, אך אצלנו היא הגיעה לקיצוניות: ישראל מדורגת ברבע התחתון של מדינות ה-OECD מבחינת חלקה של התעשייה בתוצר הלאומי, אך נושקת למקום הראשון מבחינת גודלם של ענפי הפיננסים, הנדל"ן והשירותים.

ישראל מדורגת ברבע התחתון של מדינות ה-OECD מבחינת חלקה של התעשייה בתוצר הלאומי, אך נושקת למקום הראשון מבחינת גודלם של ענפי הפיננסים, הנדל"ן והשירותים. על השר המיועד כחלון להוביל תוכנית לאומית לשיקום התעשייה ולהחזרת המגזר הפיננסי לממדיו הטבעיים

הבעיה היא שהתחזקות הפיננסים על-חשבון התעשייה עושה שמות במשק הישראלי. ללא תעשייה חזקה, חלק גדול מהצמיחה אינו נובע מפעילות ריאלית ויצרנית, אלא מ"עשיית כסף מכסף" ומהתנפחות השווי החשבונאי של נכסים. אלה אינם מייצרים תעסוקה בת-קיימא, אינם משפרים את הפריזון, ואינם מגדילים את העוגה לטווח הארוך. לפי הניתוח של רותם, גם היצוא הישראלי ניווק, כאשר 12 חברות ישראליות בלבד נושאות כיום על כתפיהן כשליש מהיצוא לחו"ל. כפועל-יוצא של כל אלה, ישראל ניצבת בצמרת האי-שוויון במערב, עם שכר שהולך ונשחק ופערים חברתיים שהולכים ומאמירים. וככל שהפיננסים מתחזקים על-חשבון הייצור התעשייתי, גדל גם הסיכון הכלכלי לציבור. ההיסטוריון המשפטי האמריקני לורנס מיטשל מתאר בספרו "The Speculation Economy" כיצד פרץ "השפל הגדול" בארה"ב ב-1929 בעקבות דעיכת התעשייה האמריקאית, שפינתה את מקומה לזינוק בשירותים הפיננסיים בוול-סטריט. התופעה הזו חזרה על עצמה ב-2008, כשמשבר הסאב-פריים גרר איתו למשבר פיננסי עולמי את הכלכלה האמריקאית ורוב

שיקום התעשייה וריסון הפיננסים יחייבו גם רפורמות להעלאת הפריזון והשכר בשוק העבודה. הצעד המתבקש הוא עסקת-חבילה בשיתוף ההסתדרות והמעסיקים, שתחזק את ההסדרה הקיבוצית לצד הגדלת הגמישות הניהולית והתאמת דפוסי ההעסקה לשינויים הטכנולוגיים של השנים האחרונות. על הממשלה יהיה להשקיע גם בהכשרות מקצועיות לטובת קליטתם של עובדים בתעשיות עתירות-ידע ובשילוב חרדים וערבים בתעסוקה. כל הצעדים האלה נשמעים אולי רחוקים משוק ההון, אבל למעשה הם קשורים אליו ישירות. כי רק דרכם נראה גם שינוי אמיתי בכוחה של התעשייה הפיננסית מול הציבור. ●

הכותב הוא ראש הקליניקה לשוק ההון במרכז האקדמי למשפט ולעסקים